

खगाध्यायः ॥ ३ ॥

पक्षी पत्ररथः पत्री पित्सन् पिपतिष्ठन् पतन् ।
 पतञ्जः पतगः प्लावी पतश्यञ्जुपतत्रयः ॥ १ ॥
 विहञ्जमो विर्विहगो विहञ्जो नभसञ्जमः ।
 नीडोङ्गवः शुको लीडी मल्को विप्रुषो भस्न् ॥ २ ॥
 वशाकुर्मदनः पीतुर्मशाको मदुरो द्विजः ।
 ऊकः शकुन्तः शकुनिः शकुनिः शकुनः खनः ॥ ३ ॥
 शलको विकिरस्तुण्डी नीडजो वातगाम्यपि ।
 पक्षिपोतस्तु चिल्लाकश्चम्पुकः पीलुकावटौ ॥ ४ ॥
 गृह्णाश्छेकाश्च गेहेषु संसक्ता मृगपक्षिणः ।
 हंसो मरालो नीलाक्षश्चकपक्षः स्तिच्छदः ॥ ५ ॥
 मानसौकाः परिप्लावी वक्रञ्जो जालपादकः ।
 सूतिः सङ्कुचितः शङ्कुर्यष्टुः प्रास्थितधोरणी ॥ ६ ॥
 क्षीराशश्राप्यसौ राजहंसो रक्तैः पदाननैः ।
 मलिनैर्मल्लिकाक्षस्तैर्धर्तिराष्टुः सितेतरैः ॥ ७ ॥
 कादम्बः कलहंसश्च हंस आधूसरच्छदः ।
 वरटा हंसकान्ता स्याद् वरालाव रलाऽपि च ॥ ८ ॥
 हंससाचिः क्षुद्रहंसः क्षयिस्तु कुवलायिकः ।
 चक्रवाको रथः कोकश्चकश्चकाह्याह्ययः ॥ ९ ॥
 बको बकोटः कहोऽथ बलाका विसकणिका ।
 बकजातिर्दर्वितुण्डो दर्विः क्रौच्चश्च दर्विदा ॥ १० ॥
 मदुस्तु जलकाकः स्यादातिस्त्वाटिः शराटिका ।
 कारण्डवो महापक्षो जलरङ्गुस्तु वञ्जुलः ॥ ११ ॥
 दात्यूहश्चाथ शकटाबिले पूवपरिपूवौ ।
 अन्वर्थनामधेयौ द्वौ जालपादाम्बुकुकुटौ ॥ १२ ॥
 कुकुटो दीर्घवामदक्षः शिखी चूलिक आरणी ।
 कुकवाकुर्विवृत्ताक्षस्ताम्ब्रचूडः शिखण्डकः ॥ १३ ॥
 मयूरश्चटकः शौण्डः पादायुधनखायुधौ ।
 पारावतः कलरवो रक्तदृष्टिर्मदोत्कटः ॥ १४ ॥

काकस्तु द्विक एकाक्षश्चिरजीवी दिवाटनः ।
 आत्मघोषो महानेमिः कण्टको मौकलिः कुणः ॥ १५ ॥
 बलिपुष्ट उल्कारिन्नाडिजञ्जोऽप्रहष्टकः ।
 धूलिजञ्जोऽन्यवापश्च परमृद्वायसोऽन्यपुट् ॥ १६ ॥
 द्रोणः सकृतप्रजोऽरिष्टो ध्वाङ्गः करट इत्यपि ।
 कृष्णकाको वृद्धकाक ऐन्द्रिः काकोल आसुरः ॥ १७ ॥
 धूङ्गच्छातु श्वेतकाकोऽथ चटको वर आटकः ।
 बलिमुक् कलविङ्गश्च सेव्यस्तिलककण्टकः ॥ १८ ॥
 कलविङ्गस्त्वसौ पीतमुण्डः श्यामा तु पोतकी ।
 व्याघ्राटस्तु भरद्वाजः श्विप्रः श्येन सुपर्णकः ॥ १९ ॥
 श्येनायां प्राचिका चित्रपद्मे शरुकपिञ्जलौ ।
 वाचाला मुखरा शारि: कोयष्टिः शिखरी समौ ॥ २० ॥
 कुलालकुक्कुटो गर्तकुक्कुटः पेचिका पुनः ।
 उल्कचेटी हिका स्यात् कनकाक्षी च पिङ्गला ॥ २१ ॥
 उल्कः पेचकः कोण्ठः काकारिहरिलोचनः ।
 नक्तच्छ्रो घर्घरको निशादश्च बहुस्वनः ॥ २२ ॥
 महापक्षी च कृष्णोऽसौ नक्तकः कृतमालकः ।
 कपोतो बालवत्सः स्यात् खञ्जरीटस्तु खञ्जनः ॥ २३ ॥
 मिथुनी चञ्चलश्चाथ सुप्रोऽस्मिन् कृष्णवक्षसि ।
 गोलन्तिका खञ्जरीटी शार्ङ्गः कीर्णा च पिपिका ॥ २४ ॥
 शुकस्त्रिकेतुर्मेधावी श्रीमान् वाम्मी फलाशनः ।
 दरणो दण्डकीरौ च लोपालोपायिके समे ॥ २५ ॥
 पात्रं तु कुण्डृणाची श्वी कण्ठपालस्तु वञ्जुलः ।
 काकपुष्टस्त्वन्यभृतस्ताम्ब्राक्षः कोकिलः पिकः ॥ २६ ॥
 वसन्तघोषो मधुवाक् कलकण्ठो वनप्रियः ।
 भृङ्गः कलिङ्गो धूम्राटो राजभृङ्गस्तु बुद्धिमान् ॥ २७ ॥
 मान्धीरी वाम्गुदस्तुल्यः स तु मान्धीलवो महान् ।
 आतापी चिङ्गिकोऽथ स्यात् स्वस्तिकः पुष्टिवर्धनः ॥ २८ ॥
 किकिदीविः स्वर्णचूडश्चाषो राजविहञ्जमः ।
 मणिकण्ठश्चित्रवाजो विशोकः पूर्णकूटकः ॥ २९ ॥
 गृधस्तु पुरुषव्याघो दूरदर्शी सुदर्शनः ।
 दाक्षायश्राप्यथ श्येनो वर्तुलाक्षः शशादनः ॥ ३० ॥
 कङ्गस्तु कर्कटस्कन्धः पर्कटः कमलच्छदः ।

वैजयन्तीकोषः

दीर्घपादः प्रियापत्यो लोहपृष्ठश्च मल्लकः ॥ ३१ ॥
 पूर्णकूटे कुटपुरिः शकुन्ते भासकुकुटौ ।
 चातकस्त्वम्बुजोऽनम्बुः पौरेन्द्रः स्तोककः खगः ॥ ३२ ॥
 सारसो मैथुनी कामी गोनर्दः पुष्कराह्यः ।
 दार्ढाधाटे शतपत्रो लक्षणा सारसप्रिया ॥ ३३ ॥
 क्रौञ्चस्तु कुड़ुधोऽक्रोशः कुररो मत्स्यनाशनः ।
 टिट्टिमस्तु कटुकाण उत्पादशयनोऽण्डुकः ॥ ३४ ॥
 तित्तिरिस्तु खरकाणो वरिष्ठश्चेश्वरप्रियः ।
 चकोरस्तु चलच्चन्तुरुत्पिबश्चनिद्रिकाप्रियः ॥ ३५ ॥
 कृकरे त्वर्थ्यकृकणौ दात्यूहे कालकण्ठकः ।
 मयूरो बहिणो वर्ही शुक्लापाङ्गः शखावलः ॥ ३६ ॥
 वर्षामदः शिखी केकी शिखण्डी चत्रपत्रकः ।
 भुजङ्गारिः शाष्टिको मयूक्षिचत्रपिङ्गलः ॥ ३७ ॥
 मार्जारकण्ठः केकालिर्विष्टिकरो नर्तनप्रियः ।
 मेघनादानुलासी च दार्ढण्डशचन्द्रकीति च ॥ ३८ ॥
 शब्दोऽस्य केका बहस्तु प्रचलाककलापकौ ।
 शिखण्डः पिञ्छमप्यस्य मेचको बहूचन्द्रकः ॥ ३९ ॥
 पक्षिभेदाः सिलिखिलश्रीकर्णीयकवर्तकाः ।
 लावकुकुटहारीतजीवज्ञीवादयोऽपि च ॥ ४० ॥
 हंसादयो जलचरा ग्राम्याः स्युः कुकुटादयः ।
 वनजाः पीतमुण्डाद्या भृङ्गाद्याः क्षुद्रपक्षिणः ॥ ४१ ॥
 भृङ्गे अमरभृङ्गाणमधुलिष्मधुपालिनः ।
 अलिंद्रिरेफो लोलम्बो भसलः पुष्पलोलुपः ॥ ४२ ॥
 इन्दिन्दिरो मधुकरश्चञ्चरीको मधुव्रतः ।
 शित्पुटः षट्पदश्चाथ पतङ्गः शलभः समौ ॥ ४३ ॥
 जतुकाऽजिनपत्रा स्यात् परोष्णी तैलपायिका ।
 मलिम्लुचास्तु मशका भम्भराली तु मक्षिका ॥ ४४ ॥
 चर्वणा मक्षिका नीला सरघा मधुमक्षिका ।
 अरण्यमक्षिका दंशो दंशी तज्जातिरलिपका ॥ ४५ ॥
 कपायिका तु जलजाङ्गोणा कुम्भीरमक्षिका ।
 गण्डोली वरटा न छी गृहिणी गृहकारिका ॥ ४६ ॥
 अन्वर्थाख्या कोष्ठकारी कण्टका कण्टकानना ।
 निशामणिर्धान्तमणिः खद्योतो ज्योतिरिङ्गणः ॥ ४७ ॥

खगाभ्यायः ३]

अन्तरिक्षकाण्डः २.

२१

भृङ्गारी भीरिका चीरी भिङ्गिकाऽथ प्लुषिः पुमान् ।
 पुत्तिका च पतङ्गी च पूत्यण्डाः क्षुद्रपक्षिणः ॥ ४८ ॥
 छदः पत्रो गरुदाजश्छदनं च तनूरुहम् ।
 पतत्रं च कुलायस्तु पञ्चरं नीडमखियाम् ॥ ४९ ॥
 पेशी कोशश्च डिम्बोऽण्डं त्रोटिश्चक्तुः सुपाटिका ।
 डयनं गतिरुद्दीनसण्डीनादि विशेषकम् ॥ ५० ॥

इति भगवता यादवप्रकाशेन विरचितायां
 वैजयन्त्यमन्तरिक्षकाण्डे खगाभ्यायः ॥ ३ ॥

—oo—